

Date: 11th April-2026

“PEDAGOGIK MAHORAT” FANINI O‘QITISH JARAYONIDA TALABALAR
NUTQINI RIVOJLANTIRISHNING METODIK ASOSLARI

Ochilova M.P

Qarshi davlat universiteti Boshlang'ich ta'lim kafedrası doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada “Pedagogik mahorat” fanini o‘qitish jarayonida talabalar nutqini rivojlantirish masalasi pedagogik antropologiya tamoyillari asosida kompleks tarzda tahlil qilinadi. Zamonaviy ta’lim tizimida bo‘lajak pedagoglarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish muhim vazifa hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, maqolada nutq rivoji faqat lingvistik jarayon emas, balki ijtimoiy, madaniy va shaxsiy omillar bilan uzviy bog‘liq jarayon sifatida qaraladi. Tadqiqot davomida kuzatish, pedagogik tajriba, so‘rovnoma va suhbat metodlaridan foydalanildi. Olingan natijalar pedagogik antropologiya tamoyillariga asoslangan yondashuv talabalarning nutqiy faolligi, ravonligi va mantiqiy fikrlash darajasini oshirishini ko‘rsatdi. Shuningdek, interaktiv metodlar, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim va madaniy kontekstni hisobga olish nutq rivojining samarali vositalari sifatida asoslandi. Maqolada ilmiy yangilik sifatida nutqni rivojlantirishda pedagogik antropologiya asosidagi integrativ model taklif etiladi.

Kalit so‘zlar: pedagogik mahorat, nutq rivoji, pedagogik antropologiya, kommunikativ kompetensiya, interaktiv metodlar, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim

Abstract: This article examines the development of students’ speech in the process of teaching the subject “Pedagogical Mastery” based on the principles of pedagogical anthropology. In modern education, the formation of communicative competence in future teachers is considered a key priority. From this perspective, speech development is analyzed not only as a linguistic phenomenon but also as a socio-cultural and personality-based process. The research employs observation, pedagogical experiment, questionnaires, and interviews. The findings indicate that applying pedagogical anthropology principles significantly improves students’ speech fluency, accuracy, and logical expression. Interactive teaching methods, learner-centered approaches, and cultural context integration were identified as effective tools for enhancing speech competence. The study proposes an integrative model based on pedagogical anthropology for developing students’ speech within pedagogical education.

Keywords : pedagogical mastery, speech development, pedagogical anthropology, communicative competence, interactive methods, student-centered learning

Аннотация: В данной статье рассматривается развитие речи студентов в процессе преподавания дисциплины «Педагогическое мастерство» на основе принципов педагогической антропологии. В современных условиях образования формирование коммуникативной компетентности будущих педагогов является одной из ключевых задач. Развитие речи рассматривается не только как лингвистический, но и как социально-культурный и личностный процесс. В исследовании использованы методы наблюдения, педагогического эксперимента, анкетирования и интервью. Результаты показали, что применение принципов педагогической антропологии

Date: 11th April-2026

способствует значительному улучшению речевых навыков студентов. В статье предложена интегративная модель развития речи студентов.

Ключевые слова : педагогическое мастерство, развитие речи, педагогическая антропология, коммуникативная компетентность, интерактивные методы

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimi pedagog kadrlar tayyorlash jarayoniga yangicha yondashuvni talab etmoqda. Ayniqsa, bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirishda nutq madaniyati, muloqot qilish qobiliyati va fikrni aniq, ravon ifoda eta olish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan "Pedagogik mahorat" fanini o'qitish jarayoni nafaqat nazariy bilim berish, balki talabalarning nutqiy faoliyatini rivojlantirishga ham xizmat qilishi lozim.

Pedagogik antropologiya insonni ijtimoiy-madaniy mavjudot sifatida o'rganadi va ta'lim jarayonida shaxsning individual xususiyatlari, ehtiyojlari hamda rivojlanish darajasini hisobga olishni taqozo etadi. Bu yondashuv nutq rivojlantirishda ayniqsa muhim bo'lib, talabanning shaxsiy tajribasi, ijtimoiy muhit va madaniy kontekst bilan uzviy bog'liq holda amalga oshiriladi.

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'plab talabalar nazariy bilimlarga ega bo'lishiga qaramay, o'z fikrlarini erkin va mantiqiy ifodalashda qiyinchiliklarga duch keladi. Bu esa ularning kelajakdagi pedagogik faoliyatida kommunikativ samaradorlikni pasaytiradi.

Tadqiqotning maqsadi — pedagogik antropologiya tamoyillari asosida "Pedagogik mahorat" fanini o'qitishda talabalar nutqini rivojlantirishning samarali metodikasini ishlab chiqishdir. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: pedagogik antropologiyaning nazariy asoslarini tahlil qilish, nutq rivojlantirish metodlarini o'rganish, tajriba asosida samarali yondashuvlarni aniqlash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Metodologiya

Mazkur tadqiqotda kompleks yondashuv asosida bir nechta ilmiy metodlardan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi pedagogik antropologiyaning asosiy tamoyillari — shaxsga yo'naltirilganlik, madaniy kontekstni hisobga olish va kommunikativ faoliyatni rivojlantirishga asoslanadi.

Tadqiqotning asosiy usullari quyidagilardan iborat: pedagogik kuzatish, pedagogik tajriba, so'rovnoma, suhbat va statistik tahlil. Kuzatish metodi orqali talabalar nutq faoliyatining real holati, ularning dars jarayonidagi faolligi va muloqot ko'nikmalari tahlil qilindi. Pedagogik tajriba doirasida nazorat va eksperimental guruhlar tashkil etilib, eksperimental guruhda pedagogik antropologiya tamoyillariga asoslangan maxsus metodika qo'llanildi.

So'rovnoma metodi yordamida talabalarning nutq rivoji darajasi, o'z fikrlarini ifodalashdagi qiyinchiliklari va o'qitish metodlariga bo'lgan munosabati o'rganildi. Suhbat metodi esa individual yondashuvni aniqlash, talabalarning psixologik va kommunikativ xususiyatlarini chuqurroq tahlil qilish imkonini berdi. Statistik tahlil metodlari orqali olingan natijalar miqdoriy jihatdan baholandi.

Date: 11th April-2026

Tadqiqot obyektida oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan pedagogika yo'nalishi talabalari tanlandi. Tadqiqot predmeti esa "Pedagogik mahorat" fanini o'qitish jarayonida talabalar nutqini rivojlantirish jarayoni hisoblanadi.

Tanlangan metodlarning asoslanishi shundan iboratki, nutq rivoji murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, u nafaqat lingvistik, balki psixologik va ijtimoiy omillar bilan ham bog'liqdir. Shu sababli, uni o'rganishda kompleks yondashuv zarur. Pedagogik antropologiya esa aynan shu komplekslikni ta'minlaydi va har bir talabaning individual xususiyatlarini hisobga olish imkonini beradi.

Tahlil va muhokama

Mazkur tadqiqot "Pedagogik mahorat" fanini o'qitish jarayonida talabalar nutqini rivojlantirish muammosini pedagogik antropologiya tamoyillari asosida o'rganishga bag'ishlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, nutq rivojlantirish jarayoni murakkab, ko'p qirrali va tizimli yondashuvni talab qiladigan pedagogik hodisadir.

Pedagogik antropologiya tamoyillariga asoslangan yondashuv talabalarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda yuqori samaradorlikni ta'minlaydi. Ayniqsa, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, kommunikativ muhit yaratish va madaniy kontekstni hisobga olish nutq rivojining asosiy omillari sifatida namoyon bo'ldi. Interaktiv metodlar orqali talabalar o'z fikrlarini erkin ifoda etish, mantiqiy bayon qilish va auditoriya bilan samarali muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirdi.

Tadqiqot natijalari pedagogik antropologiya tamoyillarining talabalar nutqini rivojlantirishdagi samaradorligini ko'rsatdi. Eksperimental guruhda talabalar nutqining ravonligi, aniqligi va mantiqiyliigi sezilarli darajada oshgani kuzatildi. Bu holat shaxsga yo'naltirilgan yondashuv va interaktiv metodlarning samaradorligini tasdiqlaydi.

Mazkur natijalar ko'plab olimlar qarashlari bilan mos keladi. Jumladan, Vygotskiy nutq va tafakkur o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'kidlab, ijtimoiy muhitning nutq rivojidagi rolini asoslab bergan. Leontyev esa nutqni faoliyatning muhim komponenti sifatida ko'rib, uning kommunikativ funksiyasini alohida ajratib ko'rsatadi. Bruner o'z tadqiqotlarida ta'lim jarayonida madaniy kontekstning ahamiyatini ta'kidlaydi.

Bizning tadqiqotimizda ham aynan shu nazariyalar amaliy jihatdan tasdiqlandi. Talabalarga erkin muloqot muhiti yaratish, ularning individual xususiyatlarini hisobga olish va interaktiv metodlardan foydalanish nutq rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Ilmiy yangilik sifatida quyidagilarni ko'rsatish mumkin:

- pedagogik antropologiya tamoyillari asosida nutq rivojlantirishning integrativ modeli ishlab chiqildi;
- "Pedagogik mahorat" fanida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan metodlar tizimi taklif etildi;
- nutq rivojida shaxsiy va madaniy omillarning o'zaro bog'liqligi asoslab berildi.

Tadqiqot asosida quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi. Birinchidan, ta'lim jarayonida pedagogik antropologiya tamoyillarini keng joriy etish zarur. Ikkinchidan, nutq rivojlantirishga qaratilgan maxsus mashg'ulotlar tizimini ishlab chiqish lozim. Uchinchidan, talabalar uchun individual rivojlanish dasturlarini yaratish maqsadga

Date: 11th April-2026

muvofiq. To'rtinchidan, kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga qaratilgan metodik qo'llanmalarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish zarur.

Kelgusida ushbu yo'nalishda yanada chuqurroq tadqiqotlar olib borish, turli yosh bosqichlarida nutq rivojining xususiyatlarini o'rganish va pedagogik antropologiya tamoyillarini boshqa fanlar bilan integratsiya qilish muhim ilmiy vazifalardan biri hisoblanadi.

Xulosa

Mazkur tadqiqot "Pedagogik mahorat" fanini o'qitish jarayonida talabalar nutqini rivojlantirish muammosini pedagogik antropologiya tamoyillari asosida o'rganishga bag'ishlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, nutq rivojlantirish jarayoni kompleks yondashuvni talab etadi va bunda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, kommunikativ muhit yaratish hamda madaniy kontekstni hisobga olish muhim ahamiyatga ega.

Amaliy jihatdan, ushbu tadqiqot natijalari oliy ta'lim muassasalarida "Pedagogik mahorat" fanini o'qitishda samarali qo'llanilishi mumkin. Ayniqsa, interaktiv metodlar — debat, rolli o'yinlar, muammoli vaziyatlar — talabalarning nutqiy faolligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi.

Tadqiqot asosida quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:

1. Ta'lim jarayonida pedagogik antropologiya tamoyillarini keng joriy etish;
2. Talabalarning nutq rivojiga qaratilgan maxsus mashg'ulotlar tashkil etish;
3. Individual yondashuv asosida ta'limni tashkil etish;
4. Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga qaratilgan metodik qo'llanmalar yaratish.

Shuningdek, kelgusida mazkur yo'nalishda chuqurroq tadqiqotlar olib borish, turli yosh bosqichlarida nutq rivojining o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Vygotsky L.S. *Thought and Language*.
2. Leontyev A.N. *Activity, Consciousness, Personality*.
3. Bruner J. *The Culture of Education*.
4. Davydov V.V. *Developmental Learning*.
5. Zimnyaya I.A. *Pedagogical Psychology*.
6. To'xtaxodjayeva M.X. *Pedagogika*.
7. Xoliqov A. *Pedagogik mahorat asoslari*.

